

DIALOOG – 250

CDA: hoe verder?

een “wij-partij ” in een “ik-samenleving”

Inhoudsopgave

Dialog – 250.....	3
Inleiding.....	3
Positieve energie.....	3
Christendemocratie.....	3
De kernwaarden.....	4
Invulling van de kernwaarden.....	4
CDA nieuwe stijl.....	5
Dank.....	6
CDA: hoe verder.....	7
Christen.....	7
Democratisch.....	7
Appél.....	8
CDA: een “wij partij” in een “ik samenleving”.....	9
Inhoudsopgave.....	10
Inleiding.....	11
Thema's.....	11
Reflecties en statements.....	12

Dialog – 250

Inleiding

Het rapport Dialog - 250 geeft de betrokkenheid en verbondenheid weer van ruim 250 CDA'ers met het gedachtegoed van de christendemocratie in Fryslân. Het rapport bestaat uit drie delen. Het eerste deel gaat over CDA 'nieuwe Style', deel twee over CDA, hoe verder, en deel drie over een "wij-partij" in een "ik samenleving".

Positieve energie

De uitslag van de landelijke verkiezingen van 9 juni 2010 verliepen voor het CDA zeer teleurstellend. De formatiebesprekingen voor een VVD-CDA regering met gedoogsteun van de PVV leiden daarna tot heftige discussie binnen de partij. CDA Fryslân betreft de leden bij deze landelijke ontwikkelingen en houdt twee bijeenkomsten te Drachten. Uit de hoge opkomst blijkt dat de ontwikkelingen de CDA'ers in Fryslân raakt. Velen bezoeken daarna het historisch formatiecongres te Arnhem. De intensieve discussies over de koers van het CDA en de toetsing daarvan aan de kernwaarden van de Christendemocratie verrijken het CDA met een golf positieve energie. Energie om te komen tot een "herbronning" van de beginselen van de Christendemocratie in de huidige en toekomstige samenleving.

Het is deze "groene golf" die CDA'ers in Fryslân blijft inspireren. Een aantal leden neemt het initiatief tot 'herbronning', op zoek naar de oorspronkelijke idealen van de Christendemocratie. In december 2010 nemen ruim 250 CDA'ers deel aan vier regionale "herbronningsbijeenkomsten". In de dialogen over de toekomst van de Christendemocratie in Nederland, ontstaat verbinding met de dragers van deze idealen: leden, kiezers en volksvertegenwoordigers. Centraal staat de vraag: zijn de uitgangspunten of kernwaarden van de Christendemocratie nog van waarde voor de huidige en toekomstige samenleving? De resultaten van deze herbronningsbijeenkomsten staan in dit document, **Dialog-250**. Het is een soort 'reisgids' voor het herkenbaar invullen van Christendemocratische waarden, in het politiek handelen van alle dag. Een reisgids voor alle CDA'ers en alle gremia binnen het CDA en een appél voor een *CDA nieuwe stijl*.

Christendemocratie

Bij de oprichting in 1980 heeft het CDA zijn beginselen beschreven in de vorm van kernwaarden. Deze kernwaarden hebben geen rangorde en zijn kort toegelicht vanuit de oorspronkelijke tekst:

- gerechtigheid: een samenleving/overheid die borgt dat mensen recht wordt gedaan en die mensen tot hun recht/ontplooiing laten komen,
- solidariteit: solidair zijn met de ander, zowel dichtbij als ver weg; met de zwakkeren in de samenleving, een schild voor de zwakke zijn,
- rentmeesterschap: zorgvuldig beheer over de ons gegeven schepping, duurzaamheid, maar ook zorg voor het mens zijn in deze tijd en voor de generaties na ons,
- gespreide verantwoordelijkheid: je verantwoordelijk weten voor de ander, voor de samenleving, maar ook mensen verantwoordelijkheid laten dragen.

Op alle vier herbronningsbijeenkomsten blijkt grote verbondenheid met het gedachtegoed van de Christendemocratie. Maar ook bezorgdheid over de actuele politieke invulling ervan. Velen herkennen de Christendemocratische beginselen niet in de politieke keuzes van de

laatste jaren. Dit betreft niet alleen de gedoogsteun van de PVV voor het huidige kabinet, maar nog meer het al jarenlang afnemende 'sociaal gezicht' van het CDA.

Volgens de deelnemers ligt dat niet aan die beginselen, maar aan de toepassing ervan in het politieke handelen. Of, zo werd gezegd: met de C (kernwaarden) van het CDA is niets mis. Wel met de D (interne partijdemocratie) en de A (appel aan de leden en de samenleving). We moeten die drie weer met elkaar verbinden. Dan worden we weer trots op het CDA. Christendemocratie begint bij jezelf!

De kernwaarden

Met de vier kernwaarden van de Christendemocratie streeft het CDA naar een samenleving waarin mensen optimaal tot hun recht komen, zoals de Schepper dat heeft bedoeld: zich ontwikkelend naar Zijn beeld, in verantwoordelijkheid voor en in samenhang met de hele schepping. Uit reacties van de deelnemers blijkt echter dat dat niet herkenbaar is. Zij merken op dat het politieke bestuur en het besturen van organisaties is doorgeschoten in regelgeving en dat het accent te veel ligt op beheersing en controle. De afweging is steeds vaker ten gunste van overheden en economie en ten koste van het menselijk samenleven. Het menselijk samenleven dreigt uit het oog te raken. Het 'wij' bestaat niet meer, de omgeving denkt in 'ik'-termen. Politieke beslissingen benadrukken het individuele- of groepsbelang ten koste van het algemeen belang. **Terwijl het CDA een 'wij-partij' is in een 'ik-maatschappij'.**

Op alle vier bijeenkomsten werd duidelijk dat de kernwaarden nog steeds als actueel worden beschouwd. Het zijn levende kenmerken van de Christendemocratie. Zij vragen echter wel om een eigentijdse invulling en concretisering, om als maatschappelijke waarden zichtbaar te worden. Het mogen niet slechts uitgeholde termen worden, we moeten ze beleven, voelen en toepassen. Bij het kaderstellen, besturen en beleid maken, want dát maakt het CDA dé partij die ze is! Daarvoor zijn CDA'ers elkaars reflectoren om aan de hand van die reflectie oplossingen te vinden voor maatschappelijke vraagstukken. Zowel landelijk, provinciaal als lokaal.

Invulling van de kernwaarden

De betekenis van de kernwaarden voor de samenleving vraagt bewustwording van die kernwaarden in ons dagelijkse leven. De bewustwording moet zich vervolgens weerspiegelen in de bestuurlijke en politieke keuzes. **Dit is het kloppend hart van de Christendemocratie. De invulling van de kernwaarden bepaalt het politieke profiel van het CDA!** Op deze manier functioneert onze politieke partij opnieuw zoals het bedoeld is: als schakel vanuit de leefwereld van mensen richting het politieke of overheidssysteem, om die macht te beïnvloeden. Vanuit dit profiel kunnen keuzes van de partij (dit is iets anders dan de politiek-bestuurlijke besluiten) gemakkelijker toegelicht en uitgelegd worden. Als we de betekenis van de kernwaarden verstaan, worden we voor elkaar herkenbaar en kunnen we in de Nederlandse samenleving reflectoren zijn van de Bijbelse Boodschap. Doe dit open, eerlijk, oprecht en authentiek aan jezelf, met inlevingsvermogen en betrokkenheid voor anderen. Dan zijn we als kiezers, (bestuurs)leden, volksvertegenwoordigers, als CDA geloofwaardig! Het afgenomen vertrouwen in Partij en Samenleving kan dan veranderen in vertrouwen.

Verbinden

Reflecteren betekent in wisselwerking elkaars zorgen en standpunten bevragen en proberen deze te begrijpen. Met elkaar in gesprek gaan, met respect omgaan met verschillen in opvattingen en blijven zoeken naar wat ons verbindt. Het betekent ook met elkaar zoeken naar de zingeving van de mens, diens maatschappelijke verbanden en de waarden van de

Christendemocratie. Biedt ruimte om regionaal, provinciaal en landelijk met elkaar het maatschappelijk debat te voeren. Dat is wat burgers bindt aan een politieke partij. Sta daarna als Christendemocraten open voor wat mensen bij het CDA met elkaar verbindt. Dat is de stille kracht van onze partij. Kort om, breng het maatschappelijk debat weer terug naar de leden en kiezers. Doe dat samen met de politici. Niet gescheiden, maar samen! Elkaar horen en serieus nemen. Zonder dat, geen leden, geen kiezers en geen stemmen!

En borg een cultuur waarin er ruimte is om verschillen in opvattingen te bediscussiëren. Betrek met de huidige moderne communicatiemiddelen zo veel mogelijk de leden bij interne keuzes voor bestuur en kandidaten. Ook dat bindt.

De herbronningsbijeenkomsten leggen ook die verbindingen. In een sfeer van openheid deelden de aanwezigen hun gevoelens en verbondenheid met de Christendemocratie. Mensen waren niet op zoek naar hun eigen gelijk, maar zochten in dialoog overeenstemming in elkaars waarden. Deelnemers luisterden naar elkaar, zonder direct te reageren op een opvatting. Door deze werkwijze konden veel mensen hun zienswijze kenbaar maken en zette het anderen aan tot nadenken. Discussie over strategische (politieke) opvattingen werd bewust gemeden. Zo konden leden en kiezers in alle vrijheid hun zienswijze weergeven en ontstond er een werkelijk open en democratische, publieke discussie. Dit document, **Dialoog-250**, is daar het resultaat van. Het is bedoeld als reisgids voor alle CDA'ers en alle gremia binnen het CDA en een appél voor een *CDA nieuwe stijl*.

CDA nieuwe stijl

Het appél op een nieuwe stijl heeft vooral te maken met het op een andere manier betrekken van leden bij de partij. Naar aanleiding van de 'herbronningsbijeenkomsten' is hieronder uitgewerkt hoe dat in zijn werk kan gaan.

Inhoud

- Een partij die haar denken en doen blijvend laat inspireren door de Boodschap van de Bijbel en het Mensbeeld zoals de Bijbel dit vertelt;
- het Mensbeeld, dat zichtbaar wordt in:
 1. de kernwaarden van de Christendemocratie: publieke gerechtigheid, gedeelde verantwoordelijkheid, rentmeesterschap en solidariteit; vertaald en vorm gegeven naar de tijd van nu,
 2. een christendemocratische visie op maatschappelijke thema's,
 3. politieke handvatten voor de dagelijkse praktijk.
- Een partij voor alle groeperingen van de samenleving. Als volks- of middenpartij wordt niemand op afkomst, status, geslacht of religie uitgesloten.
- Een partij die met haar bestuurlijke macht en invloed dienend is aan de beginselen van de christendemocratie en voor die beginselen maatschappelijke draagvlak creëert (in die volgorde).
- Een organisatie waar leden, bestuurders, politici en bewindslieden handelen vanuit het gedachtegoed van de Christendemocratie, gebaseerd op 'dienend leiderschap'.

Proces en cultuur

- Centraal staat: luisteren naar de leden/burgers; met hen in dialoog gaan en blijven.
- De beginselen van de christendemocratie/kernwaarden vertalen naar de huidige en toekomstige samenleving en deze regelmatig toetsen aan de denkbeelden van de leden.
- Bij de leden/kiezers inventariseren welke knelpunten/verbeterpunten zij ervaren in hun werk- en leefomgeving;

- daarover in dialoog/ gesprek gaan met de samenleving; zowel met de burgers als ook met het maatschappelijk middenveld.
- Voor het betrekken van het maatschappelijk middenveld bij maatschappelijke discussies kan gedacht worden aan zogenaamde expertgroepen, samengesteld uit representanten uit de diverse disciplines die betrokken zijn bij een bepaald maatschappelijk thema.
- De uitkomsten van maatschappelijke dialogen onderdeel maken van de discussies in de diverse CDA fracties.
- Via een speciale commissie de politieke koers van programma, politieke besluiten, etc. toetsen aan de grondbeginselen van de Christendemocratie.
- Vorming/ scholing aanbieden voor bestuurders en politici om het via een proces van luisteren en “dialogen” de kloof tussen bestuurder en lid/burger zo klein mogelijk te houden.

Organisatie

- De moderne digitale communicatiemiddelen benutten om te komen tot een hechtere band/betrokkenheid met de leden (nieuwsbrieven; bestuurscirculaires; etc.).
- Het HRM-beleid verbreden tot het aandachtsgebied Ledenzorg/ Organisatieontwikkeling (coaching nieuwe leden; werving en selectie nieuwe bestuurders en kandidaten/ politici).
- Via digitale middelen (opiniepeilingen) de leden/burgers betrekken bij het politieke proces in hun gemeente/ provincie.
- Een vereniging waar besluitvorming transparant plaatsvindt, die benoemt en uitlegt

Dank

Dank aan de deelnemers van de regiobijeenkomsten van 'CDA, hoe verder?' Dank ook aan het bestuur van CDA Fryslân, die dit mogelijk maakte.

Werkgroep Regiobijeenkomsten
Bakkeveen, januari 2011.

Kloof tussen lid en bestuurder

Bij een diepteanalyse van de bijeenkomsten lopen er parallellen met de visie van Jürgen Habermas, maatschappij-filosoof. Kort door de bocht (...) stelt hij communicatie centraal. Bovendien onderscheidt Habermas in de samenleving een systeemwereld en een leefwereld. De leefwereld is het privé domein van mensen, ons dagelijks samenleven. De systeemwereld is het stelsel van organisaties en instituten en komt oorspronkelijk, historisch uit die leefwereld. De systeemwereld is verdeeld in twee subsystemen: een economisch systeem en een politiek of overheidssysteem. Kenmerk van de systeemwereld is de sterk geformaliseerde communicatie. In de leefwereld gaan mensen 'onformaliseerd' met elkaar om. Volgens Habermas beheersen beide systemen steeds meer de leefwereld, het dagelijks samen leven van mensen, bijvoorbeeld door marketing, reclame, wetten en regels. Hij noemt dit 'kolonisatie'. Volgens hem krijgt de systeemwereld inmiddels zo'n grip op het samen leven van mensen, dat zij zich vervreemdt van die leefwereld. Uit de bijeenkomsten 'CDA: hoe verder' blijkt hoezeer met name het politieke of overheidssysteem zich vervreemdt van mensen en daarbij de rol van de eigen partij. Hoe reflecteert het CDA op deze context?

CDA: hoe verder

Onderstaand een weerspiegeling, een corsage van zorg en verbondenheid met het CDA Door de deelnemers op de regiobijeenkomsten met elkaar in dialoog gebundeld.

Christen

De C van het CDA moet beter tot uitdrukking komen. Terug naar de Bron is in essentie terug naar de inspiratie van het evangelie. Invulling van de C vraagt meer aandacht. Dat heeft alles te maken met het maken van een vertaalslag van het gedachtegoed van het CDA naar beleid en politiek. Daarmee moet de C prominenter naar voren komen. De C is om voor op te komen, niet om achter te schuilen. De C kan beter tot uitdrukking komen door:

- meer aandacht voor duurzaamheid,
- richt je beleid op inclusie, in plaats van het buitensluiten van mensen,
- laten merken dat je iets met Jezus Christus hebt,
- betoon naastenliefde,
- de economie van het genoeg,
- een ander sociaal gezicht laten zien,
- de C vertalen voor de jeugd en gesecculariseerden in de tijd van nu,
- staan voor de vrijheid van godsdienst.

Democratisch

Om het appel tot groei te laten komen is het nodig het democratisch gehalte van het CDA tegen het licht te houden. Terug naar de bron is in essentie terug naar de leden en kiezers die hun vertrouwen stellen in de partijdemocratie. De partijdemocratie is de reflector waarmee kiezers, (bestuurs)leden en volksvertegenwoordigers met elkaar in dialoog kunnen gaan, om de zorg, standpunten en bedoelingen met elkaar te delen en om te zetten in beleid. De partijdemocratie is geen machtsinstrument in dienst van een elitaire groep, maar moet juist mogelijkheden bieden aan nieuwe initiatieven, gedragen door de leden. De partijdemocratie moet kunnen functioneren als spiegel voor de macht. De invulling van die macht moet daarom opener, nu ligt de macht te ver vooruit. Er lijkt teveel een 'ons kent ons' mentaliteit en beslissingen voltrekken zich in een te kleine, gesloten kring. Concreet betekent dit onder andere:

- laat leden een ondersteunende discussie voeren over beleidsthema's,
- laat de inhoud prevaleren boven het besturen,
- minder macht, meer gezag,
- waardeer de mensen met een afwijkende opvatting van de top,
- neem ook verantwoordelijkheid voor de minderheid bij een meerderheidsbesluit, democratie is meer dan de helft plus 1,
- pas het principe 'gespreide verantwoordelijkheid' ook toe in de eigen partij,
- luister,
- laat de politieke leider niet meer in de regering plaats nemen,
- maak besluiten publiek kenbaar en motiveer ze op grond van onze kernwaarden. Het waarom is daarbij belangrijk,
- spreek bestuurders aan als er iets mis gaat, maar complimenteer ze ook met successen,
- toon respect.

Appél

Van de leden gaat een appel uit naar de bestuurders van het CDA:

- betrek de leden van de partij meer bij het CDA,
- leg de leden meer en duidelijker uit wat bedoeld wordt met het beleid en de effecten ervan,
- maak de kernwaarden (her)kenbaar naar de geseclariseerde en geïndividualiseerde maatschappij,
- wees geloofwaardig, betrouwbaar en communiceer opener, ook al is het een lastige maatregel,
- sla meer bruggen,
- laat de landelijke koers van CDA, vooral de Tweede Kamerfractie, meer rekening houden met de gevolgen van hun handelen voor provinciale, gemeentelijke en waterschap collega's,
- er is een te grote kloof tussen de elite en het volk, tussen Den Haag/ partijtop en de afdelingen, er is sprake van *elitisme*. Er moet meer *pluralisme* komen, met meer wisselwerking tussen de verschillende geledingen,
- het CDA is teveel een bestuurderspartij geworden, het spreekt een andere taal. Het lijkt alsof de macht voor gaat op de uitgangspunten,
- er is een nieuw elan nodig, een nieuw geluid. Regeer niet meer vanuit machtsdenken maar vanuit de kernbegrippen,
- het CDA heeft een leiders nodig, die **dienend** kunnen participeren in de zich snel ontwikkelende samenleving. Het CDA moet een meer levende, organische partij worden. Durf structuren los te laten en geef ontwikkelingen de ruimte,
- besteed meer aandacht aan relaties en duurzaamheid, de sociale en groene samenleving,
- heb meer aandacht voor de sociaal zwakkeren en heb meer oog voor het sociale aspect in de maatschappij. Christelijk-sociaal reikt verder dan inkomenspolitiek met meer- en minderverdieners,
- heb aandacht voor ledenzorg,
- maak duidelijk wat partijtop, Tweede Kamerfractie, de leden en afdelingen van elkaar verwachten.

Bakkeveen, januari 2011,
Werkgroep Regiobijeenkomsten

CDA: een “wij partij” in een “ik samenleving”

Inhoudsopgave

CDA: een “wij partij” in een “ik samenleving”	9
Inleiding.....	11
Thema's.....	11
Reflecties en statements.....	12

Inleiding

Onderstaand is per bijeenkomst de dialoog weergegeven van de deelnemers. De weergave is een transcriptie van wat deelnemers hebben uitgesproken, in chronologische volgorde en zo veel mogelijk oorspronkelijk.

Thema's

Burgum

- de koers van de partij is veel te rechts.
- Weten waarom veel leden niet betrokken zijn bij het CDA.
- Zorg om de C van het CDA, hoort het CDA in Den Haag wel?
- Duidelijkheid, hoe komt het met het CDA.
- Zorg om de landelijke koers, steun zoeken bij elkaar.
- Nieuw elan en een nieuwe koers.
- Terug naar de gewone mens, het gevoel geven dat er geluisterd wordt.

Franeker

- elite en volk, afdelingen en Den Haag, terugkoppeling wederzijds.
- Te veel bestuurderspartij. Eerst over de inhoud dan over de positie.
- Belangrijke waarden: betrouwbaar zijn, vertrouwen scheppen en communiceren.
- Ongerstheid bij verschillende opvattingen.
- Worden de kernwaarden nog wel verstaan.
- Ons kent ons is soms een probleem.
- Eerst de uitgangspunten en dan de macht.
- Aansluiting Den Haag en leden, kiezers.
- Terug naar de kern, het evangelie.
- Rekening houden met de gevoelens van de achterban.
- De maatschappij heeft een hekel aan het CDA, door slinkse bewegingen. We hebben hier last van, ook in de partij, bijvoorbeeld het gedrag van Hillen.
- Democratie in de partij.
- Taboes.
- Balans tussen macht en spiegel, de macht ligt te ver vooruit.
- Kernwaarden ook lokaal invullen, lokaal praktisch invullen.

Donkerbroek

- voldoende praktische invulling van de kernwaarden.
- Niet alleen besturen maar ook volksvertegenwoordiger zijn.
- Secularisatie, de kernwaarden vertalen naar secularisatie en individualisering.
- Van organisatie naar organisme, aandacht voor relaties en duurzaamheid.
- De invulling van de C.
- invulling van de kernwaarden voor deze tijd.
- Vraaggericht werken, wat vraagt de samenleving.
- Meer aandacht voor de zwakkeren.
- Het democratisch gehalte van het CDA.
- Vertaalslag van de kernwaarden.
- Hoe lokaal de reflector te zijn voor Den Haag.
- strookt het handelen van de Tweede Kamerfractie met de kernwaarden.
- Het functioneren van de reflector.
- Vrijheid van godsdienst, met reflectie van de kernwaarden.
- Het sociale aspect.
- Wat hebben wij gedaan voor Den Haag

- Ledenzorg.

Sneek

- terug naar de inhoud
- vertalen van het nu naar de toekomst (de kernwaarden zijn op zich goed)
- proactief naar de toekomst zijn
- dialoog
- verbinding zoeken
- acceptatie (van uitkomsten)
- de zorg voor onderwijs (onderwijs is meer dan presteren, is nu te liberaal)
- sociale politiek, dat een ander tot zijn recht komt (niet dat een ander tot zijn rechten komt)
- vertaling van de kernwaarden
- een heldere boodschap formuleren
- vertaalslag van beleid en politiek naar het gedachtegoed van het CDA
- de burger betrekken bij de politiek
- de problemen in de gezondheidszorg.
- Het CDA moet meer toelichten. (in plaats van verdedigen)
- Verjonging.
- Vechten voor de C in plaats van er achter te verschuilen.

Reflecties en statements

Burgum

Kernwaarden, leven die?

- zijn de afgelopen tijd te vaag geweest, ze moeten duidelijker worden
- bijvoorbeeld rond de hypotheekrenteaftrek
- hoe interessant is het om politicus te zijn?
- Vanuit de kernwaarden komen tot dialoog en van daaruit komen tot politiek handelen
- solidair zijn is verder kijken dan alleen de minder bedeeden, niet alleen de burger zelf maar ook de bedrijven aanspreken.
- Het 'wij' bestaat niet meer, de omgeving denkt in 'ik'-termen. De afweging is steeds meer het individuele belang ten koste van het algemeen belang. Het CDA is een 'wij-partij' in een 'ik-maatschappij'.
- Het CDA moet opkomen voor het algemeen belang. Het individuele belang gaat nu teveel voor.
- Het CDA heeft een voorbeeldfunctie
- het ik-gevoel staat voorop in de grote massa. Is dat te keren?
- De topfuncties houden zichzelf buiten schot en denken niet van onder op.
- Kijk naar het nieuwe wij-denken van Manuela Kalsky
- er is meer dan alleen maar meer-verdieners en minder-verdieners, meer dan alleen het economisch perspectief.
- Zorginstellingen zijn ook ik-gericht geworden, bijvoorbeeld in de GGZ. Er is dwang om als patiënt met de GGZ om tafel te zitten voor hulp. Ontschot de gezondheidszorg.
- Is het CDA een verouderde partij? De feiten liggen anders. Er is geluk, veel vrijwilligerswerk. Zijn wij wel van deze tijd?
- Het CDA is een wij-partij die nu in mineur is. Toch heeft in 2006 veel jeugd op het CDA gestemd. Gespreide verantwoordelijkheid is de kern van het CDA.
- We zijn niet meer herkenbaar, niet Christelijk en niet meer sociaal betrokken.
- Christelijke waarden en normen zijn nu onderhandelbaar geworden. Dat niet doen. Bijvoorbeeld hoe Bleker eerst zegt niet in de regering te gaan en het later toch doet.

Dit gebeurt ook bij Hillen en Leers. Dit terwijl de jeugd erg gemotiveerd is, zie je bij hen nu de gedachte: zie je wel het ging ergens anders over, het ging niet over de inhoud, maar om de macht.

- Er is behoefte aan leiderschap, eerlijkheid, oprechtheid. De leiding moet niet 'mûskopje' (samenspannen)
- thema's ophalen en deze naar 'boven' brengen.
- Er is sprake van ongewenste druk en intimidatie, kijk naar wat er nu gebeurt met de burgemeester van Helmond(?), die moet onderduiken.
- Beleid moet ook navolging vinden in de uitvoering.
- Er is een verstikkende consensuscultuur en risicomijdend gedrag.
- Het zit wel goed met de kernwaarden, ze moeten alleen beter naar voren worden gebracht.
- Bijvoorbeeld de hypotheekrenteaftrek, de jeugd kan nu geen huis kopen uit solidariteit met de hypotheekrenteaftrek. Dat is het meest gunstig voor de hoge inkomens en leidt nu niet tot een adequaat doel. De hypotheekrenteaftrek komt niet meer tot zijn recht.

Rentmeesterschap

- Geld stuurt beleid, maar belangen en vragen moeten het beleid sturen.
- De kilometerheffing, is dat ook rentmeesterschap?
- Het gebruik van wind- en zonne-energie, de doelen concreter maken. Dit lukt nu niet, het is te wollig, het draait om geld.
- Neem duidelijke beslissingen in de tijd, met eenvoudig ja en nee.

Hoe vertaal je de kernwaarden

- neem de abortuskwestie, om de termijn terug te brengen van 24 naar 20 weken. Het CDA haakt af omdat ze de coalitie niet in gevaar wil brengen.
- Bewaak de principes en handel er naar
- niet te veel somberen. Missen we geen denkers?
- Gaat het om principes of aantallen?
- Volg de principes beeld ze uit, dan komt de rest vanzelf wel. De kernwaarden werken als kader.
- Welke principes? En hoe hanteer je ze? Bijvoorbeeld bij de Islam. Ben je voor of tegen? En als een godsdienst onderdrukking van de vrouw propageert, hoe gaan we daar dan mee om?
- Voer een interreligieuze dialoog, dan krijg je ook meer zicht op je eigen waarden.
- Culturele verschillen geven een andere kijk op problematiek, met andersdenkenden. Daar kun je van leren. Misschien ontwikkeld zich daaruit een 'Neder-Islam', als andere stroming.
- Bij problemen veel sneller een standpunt bepalen. Veel sneller besturen en bij de leden komen. Meer gebruik maken van moderne media.
- Duurzaamheid en insluiten zijn belangrijk.
- Discussies van onder op voeren.
- Sla bruggen. Hoe een dialoog aan te gaan? Welke thema's spelen werkelijk een rol?
- Wij voeren geen ondersteunende discussie, bijvoorbeeld over de hypotheekrenteaftrek.
- Eerwraak is niet van onze cultuur.
- Dialoog op zich is belangrijk.
- We moeten de discussie anders oppakken en niet in de val van Wilders stappen.
- Verhoog de belasting in de hoogste schijf boven de 52% en kort niet op de Wajong.
- Kijk naar Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Er is al een basis, maak daar gebruik van.
- Mensen in de Wajong horen er ook bij.

- Wat is solidair? Met het rapport Frissen gebeurt concreet niks mee. Geef de boodschap aan Den Haag dat zij er te weinig mee doen. Dat er niks mee gebeurt heeft nu geen gevolgen, maar het moet wel gevolgen hebben.

Toekomst

- de invulling van de C moet duidelijker.
- Meer aandacht voor duurzaamheid.
- Aandacht voor de marktwerking in de zorg.
- Er is verschil tussen de kernwaarden en concrete thema's. We krijgen het meer over het voetlicht. Er is behoefte aan tien woorden. Bijvoorbeeld inclusie, honorarium (ipv salaris), zie Govert Buis en het Christelijk Sociaal Congres
- niet doen, lijkt op de 10 geboden, spreekt mensen niet aan.
- De kernwaard uitwerken in een nieuw programma.
- Het gezicht van het CDA moet zijn: vertrouwen en verantwoordelijkheid terug bij de mensen zelf.
- Alle raden van toezicht zouden een erebaan moeten zijn.
- Blijf dicht bij onszelf en vertaal dit naar de buitenwereld.

Hoe het CDA weer in beweging te krijgen?

- laat merken dat je iets met Christus hebt.
- Openheid, naastenliefde, minderen, vertrouwen, kritisch blijven, inclusie, onmachtsdenken, minder bureaucratie.
- Vervreemding van mensen, de top en de macht bepaalt
- de economie van het genoeg.
- Stop met de marktwerking in de zorg.
- Minder overheid, meer burger.
- Zelf in de eigen woonplaats aan de slag, wees zelf ook een voorbeeld.

Franeke

Balans en macht spiegelen, de prijs van de macht

- spanning tussen besturen en invloed versus verlies van inhoud.
- Het aftreden van Veerman is een teken dat er niet gespiegeld wordt.
- Hij gaat er ook gemakkelijk voor weg.
- Spiegelen is van onder af, macht is gezag. Macht neem je, gezag krijg je.
- Macht is kracht. Macht moet je verdienen. Macht is te vanzelfsprekend geworden. Onze ideologie is de kracht, maar waar is die gebleven? En waarom is ons de macht niet gegund?
- Vanwege het sociale gezicht.
- Kijk naar de rol van het Wetenschappelijk Instituut en het Rapport Frissen. Het sociale gezicht is meer dan alleen bezig zijn met mensen die het minder hebben. We vergeten de achterliggende en/ of gerelateerde problematiek. We sluiten wel de coffeeshop, maar vergeten de drugsproblematiek onder jongeren.
- We verliezen de taal van wat alledaagse mensen bezig houdt.
- De discussie nu is gerelateerd aan de TK-verkiezingen. Macht zou wel eens ver weg kunnen liggen als we 'veel' teruggaan naar de principes en kernwaarden, naar de basis. Willen we dat? Gaat het om zetels of inhoud?
- Het gaat om concrete zaken in plaats van abstracties. Bijvoorbeeld solidariteit.
- Zit de macht in de genen van het CDA? Wat is dan de toekomst?
- Er moet een balans zijn tussen kracht en macht.
- Nu zijn zeer waardevolle mensen afgeserveerd op een manier die het CDA onwaardig is.
- Scheid de rollen van partijvoorzitter, fractie en regering.

Onderwerpen

- woningmarkt, asielbeleid, immigratie, duurzaamheid, de onderkant van de arbeidsmarkt, Europa.
- Bij de onderwerpen spelen dilemma's: eenheid bewaren, conflictmijdend gedrag, inbreng en vertrouwen, bestuurlijke consequenties, weglopen van mensen, frustraties, ergens niet mee eens zijn.
- Er is gebrek aan respect voor besluiten, door individuen. De ander niet beschadigen.
- Het gaat niet om ergens tegen aan te schoppen, maar om te voeden, gehoor vinden. Nu is ervaring van arrogantie.
- Je moet ook kunnen omgaan met kritiek.
- Het gaat om de terugkoppeling, de manier waarop feedback gegeven wordt. Het gaat om in dialoog gaan.
- Gebrek aan respect bij Verhagen bij zijn afsluiting: wij hebben gewonnen, het is feest. Dat was een blunder en arrogant.
- Er is een andere mening, maar de meerderheid besluit anders. Dan voorbijgaan aan de eigen grootsheid en ook verantwoordelijkheid nemen voor de minderheid.
- Het gaat om beelden die ontstaan. Het primaat ligt niet bij één groep. Het andere standpunt moet respectvol meegenomen worden, als grondhouding.
- Hoe krijg je een optimale uitwisseling tussen bestuur en leden/ kiezers? Het gaat om competenties: echt, eerlijk, realistisch en de rol van communicatie daarbij.
- We gaat om aanvoelen, dat lukt bijna niet meer vanwege voortgaande tweedeling. Het CDA is een middenkaderpartij en kijkt weg van de onderkant van de samenleving.
- Beleidsmatig denken raakt de sociale kant ook niet. Ook niet vanuit de provincie of gemeentelijk.
- Let op bij gespreide verantwoordelijkheid. Leg lagere sociale klassen niet op dat zij zelig zijn en dat de overheid wel voor hen zorgt.
- Een grote groep mensen raakt verdrongen. Besturen is ingewikkeld, hoe voorkom je dat dan?
- Dat dit gebeurt lag al veel eerder, bij de keuze om met de VVD te regeren.
- Teruggaan naar de communicatie: komt u of kom ik. Verstaan we de problemen nog wel. Waarom zeggen we niet dat we er mee worstelen.
- Neem verantwoordelijkheid voor de keuzes voor de langere termijn.
- Heb oog voor de zwakkeren.
- Hulp kan verstikken en daardoor juist niet helpen.
- Niet alleen maar een technocratische benadering van problemen.
- Biedt uitzicht en perspectief.
- Volg het pad van vertrouwen.
- Dienen.

Vertaling van de kernwaarden naar nu en de jeugd

- in 2006 trok Balkenende vanwege zijn authenticiteit. Het beleid was gericht op de toekomst van de jeugd. Dei ambitie is terug te vinden bij Jan Kees de Jager. Kiezers maken geen afweging op de 4 principes van het CDA, hun afweging is platter.
- Kun je rekening houden met alle kiezers? Een slogan is belangrijk.
- De jeugd spreekt een duidelijke taal en snapt dat niet alles kan. Kijk en luister naar eventuele eigen kinderen.
- Wat is de visie?
- Kiezers haken af door geruzie.
- Kijk naar de omgang met Kamerleden als Koppejan en Ferrier.
- Wie is de doelgroep? Moet je de onderkant wel bedienen?
- Bedrijf je politiek om stemmen te winnen?
- De kernwaarden moeten blijven als legitimatie voor politiek handelen, dan gaat het niet meer om de hautaine houding.

- Kijk met optimisme en daadkracht naar de toekomst.
- Vertaal de kernbegrippen vanuit het geloof. Maar er is een hiaat omdat de kerken leeg lopen. Bovendien gebruikt de jeugd andere woorden. Ook dat is een hiaat bij de vertaling van de kernwaarden.
- Wat betekenen de kernwaarden voor praktische invulling dichtbij?
- Hoe is de uitvoering, wat zijn de daden en wat zijn de onderliggende waarden? Zijn deze herkenbaar?
- Zoek naar vergelijkbare woorden.

Toekomst

- opheffen van barrières tussen groepen en ideeën.
- Verbindingen zoeken en maken, een brugfunctie vervullen.
- Kreten moeten voortvloeien uit de kernwaarden. Bijvoorbeeld: betrokkenheid, idealen, verantwoordelijkheid, meedenken, meedoen.

Hoe verder

- leren van de PVV. Oneliners bij elk besluit en thema, vanuit de kernwaarden.
- Een brede volkspartij zijn.
- De top volgt de mening van de leden en luistert.
- Wat nu te doen? Ieder nadeel heeft zijn voordeel. Het CDA kan in de huidige coalitie zijn sociale gezicht laten zien.
- Dat sociale gezicht laten zien tot in de wijken.
- Openheid.
- Normen en waarden.
- Bruggen slaan.
- Handelen.
- Verschil maken.
- Respect.
- Jongeren bewust maken van het staatsrecht.
- Sociaal gezicht laten zien.
- Aansprekend leiderschap
- gedachtegoed vertalen naar het nu.

Reflectie

- bij besturen is de valkuil om direct iets te vinden.
- Verbind de oude en de nieuwe keukentafel, kom in gesprek met mensen. Laat ook iets terugkomen uit die gesprekken.
- Achterhaal waar mensen niet mee kunnen komen.
- Sta open voor de gast aan tafel.

Donkerbroek

- niks mis met de C, iets mis met de D, veel mis met de A
- meer op appel werken
- secularisatie serieus nemen, de C vertalen voor de jeugd
- is het de vorm of is het de boodschap
- de C niet centraal zetten, maar het hoe van de kernwaarden
- de tekst van de kernwaarden is dezelfde, maar de uitvoering is anders
- grenzen verleggen? De wereld vraagt om mensen om de C in te brengen
- in de huidige politieke uitvoering is weinig te herkennen van de C
- hoe dat in te vullen?
- C en D en A integreren
- investeren in mensen, ruimte geven, waarderen en doorgeven aan 'Den Haag'. De kern is duurzaamheid. Wees toekomstgericht, leer van de historie en denk aan de jeugd

- de kernwaarden herkennen bij politici op de buis
- jongeren kijken door onecht, bedrieglijk gedrag heen
- bijvoorbeeld hoe met mensen omgegaan is tijdens de kabinetsformatie
- het gaat om openheid en authenticiteit
- duurzaamheid is rentmeesterschap, dit staat centraal
- de oudere generaties moeten de invulling van de kernwaarden vertalen voor de jongeren, dit moet wel eerlijk gebeuren
- kijk een stap verder, wat gebeurt er bij de dagelijkse thema's? Wat doet het CDA dan? De PVV is dan duidelijk en kort.
- Voor de bouwstenen van het manifest kunnen we zowel naar links als van recht kijken. Maar we kunnen niet alles waarmaken. Waar liggen de grenzen? Geef de grenzen en de marges aan in het manifest.
- Beter communiceren, ook met de kiezers. Er is nu blijkbaar onvoldoende communicatie over de kernwaarden en de inhoud
- wij zijn de tijd, zie de preek van kerkvader Augustinus, wat we in de etalage hebben moeten we ook verkopen/ bieden. Er is soms een dilemma tussen principes en politiek handelen
- er is niet alleen een economisch perspectief, maar ook een sociaal perspectief
- bijvoorbeeld hoe om te gaan met de JSF
- kern is: wat willen onze kiezers
- we moeten meer praten over doelen, nu jarenlang gepraat over middelen
- hoe kom je vanuit de basis terug in de gemeenschap, terug naar de mensen, de mensen opzoeken. Op die manier een netwerk maken.
- Er zijn toch wel geluiden van onder op. Maar hoe komen die in beleid terecht?
- Het probleem is: wat doet de politiek er mee. De dagelijkse politiek is niet te plaatsen in de kernwaarden
- leven we in een regententijd? Bijvoorbeeld hoe omgegaan wordt met voorzitterschap van de Eerste Kamer geeft de indruk van een kluitje, een 'old boys network'.
- Meer gebruik maken van de politici
- is in de praktijk teleurstellend, geen antwoord op een vraag over gehandicaptenzorg, van alle andere partijen wel.
- Zo ook bij een vraag over vluchtelingenwerk
- durven ze niet? Of is er een bepaalde code waaraan ze zich moeten houden?
- Het CDA gedraagt zich als een bestuurderspartij, daardoor ontstaat reactie. Het CDA moet minder bestuurspartij zijn en meer volksvertegenwoordiger.
- Uit het huidige CDA spreekt arrogantie
- staan voor de vrijheid van godsdienst
- de vrijheid van onderwijs is sterk bij het CDA, maar hier ligt ook een grote rol voor de schoolbesturen

belangrijke waarden

- integriteit, solidariteit, respect, geloofwaardigheid, echt.

Waar komt het op aan

- Het CDA moet staan voor de uitgangspunten, nu bij keuzes over de grenzen gegaan. Dat kan niet, als het moet dan maar uit de macht. Worden we dan een getuigenispartij?
- Ten koste van wat?
- We zijn een levende partij, met een voortdurende these en antithese in ontwikkeling
- we moeten fier zijn voor waar je voor staat. Als dat er niet is dan heb je iets nodig om dat wel te zijn, bijvoorbeeld uitleg zoals Donner dat doet bij de koopzondag
- Bijvoorbeeld het partijcongres in Arnhem, daar werd geluisterd en was herkenning.
- We hebben een goede leider nodig, die dienend is en integer.
- Het gaat om een cultuurverandering, die gaat met vallen en opstaan, CDA-breed

- Geen vazallen om de leider heen, maar kritische mensen om te reflecteren.
- De politiek leider moet niet meer in de regering plaats nemen
- politieke besluiten moeten publiek gemaakt worden en gemotiveerd worden op grond van onze kernwaarden. Het waarom is daarbij belangrijk
- dit geldt ook voor provinciaal en gemeentelijk CDA
- de bestuurders moeten meer aangesproken worden wat er mis gaat, maar ook complimenteren met successen.
- Den Haag staat teveel centraal
- kan het helpen om de fractiediscipline af te schaffen?
- De rol van communicatie is belangrijk, leg uit hoe je tot je besluit komt.

Kernwoorden discussie:

- relatie, luisteren, terugkoppeling van informatie, alternatieve communicatie (internet, twitter enz.), ondernemerschap met lef voor de kernwaarden, de kernwaarden vertalen, nieuw leiderschap.

Sneek

- niet oordelen, maar accepteren
- de huidige situatie voelt niet goed, maakt me klein, dit past niet bij ons, maar dat is ook al een oordeel. Daarom ligt accent op acceptatie, in plaats van 'ja maar'. Daarin persoonlijk groeien en energie krijgen.
- Op/ na het congres van Arnhem veel oordelen, oordelen verwijderd van elkaar.
- Analyse is ook belangrijk, accepteren neigt naar gedogen. Dat kan niet. Accepteren in de politiek verschilt van persoonlijke acceptatie.
- Eenheid in verscheidenheid is moeilijk. Komt de centrale opinie overeen met de eigen opinie? Zo niet dan is persoonlijke acceptatie van belang. Of actie voeren, maar past dat bij onze partij?
- Interne discussie past bij het CDA. Het probleem is juist de de partijtopy discussie de kop in drukt. Er is meer respect en regel nodig.
- Buiten het CDA zijn de mensen kwaad, er is verschil tussen ratio en gevoel. Het CDA moet aanvoelen, het gevoel geven naast de burger te staan. Het belang ligt ook vooral buiten de partij. Kijk naar Wilders hoe die naast de mensen staat en hun emoties aanvoelt.
- Nooit meer thema's laten liggen. Op elke thema moet het CDA een antwoord hebben, dat gebaseerd is op de kernwaarden en niet op opportunisme (gelegenheidsantwoorden).
- Ook lokaal steeds antwoorden paraat hebben op alle thema's. Het speelt namelijk ook in onze eigen omgeving
- het is voor mijzelf ook van belang om een antwoord te kunnen geven op de problematiek. Komt het beeld er niet uit zoals het politieke besluit, dan accepteer ik dat, ondanks dat ik het er niet mee eens ben.
- Moeite met 'oordeel/ acceptatie'. Je moet elkaar wel blijven aanspreken, dat is van groot belang, dan blijven de kernwaarden namelijk leven. Anders bloeden de kernwaarden dood.
- Interne meningsvorming is belangrijk. Kunnen we komen tot een platform? Dan blijft het niet hangen bij de eigen afweging, maar komt het verder.
- De basis is luisteren: wat drijft mensen?
- Luisteren leidt tot begrip, niet-luisteren leidt tot onbegrip en een eigen koker
- we moeten dieper luisteren
- bijvoorbeeld naar wat de drijfveer van de jeugd is. Zij willen wel, maar dat vraagt wel iets van de ouderen.
- Jeugd waardeert authenticiteit, kleurloosheid nekt je. Je moet geloofwaardig zijn.
- Politieke correctheid is uit, het doet geen dienst meer

- neem goede standpunten in, dan komt de jeugd wel. Nu gebeurt het vaak omgekeerd, standpunten formuleren aan de hand van de statistieken van Motivaction. Dat is de omgekeerde wereld.
- Maak de visie duidelijk naar de toekomst, wees ontwikkelingsgericht
- we moeten vertalen naar/ voor besturen, de manier hoe het bestuur omgaat met de mensen, dat de overheid diensten levert. Deze ontwikkeling is van de afgelopen decennia en is libertijns. Dit is er in geslopen. Maar de overheid kan die verwachting niet meer waar maken. Hoe doe je het dan als bestuurder?
- Een denkrichting is dat gemeenschappen zelf problemen kunnen oplossen. Bestuur vindt nu te vaak plaats op grond van criteria. Externe metingen en toetsingen bepalen de kwaliteit, maar bijvoorbeeld 'het vieze doekje op de vloer' wordt niet gezien op een school.
- De agenda rijst het bestuur boven het hoofd.
- De media werkt ook als stoorzender
- Lidmaatschap van een politieke partij heeft toch ook zijn nut? Benut die functie meer.
- Hoe doe je aan ledenwerving bij politiek besluiten? Bijvoorbeeld het CDA-fractiestandpunt bij de steun aan Cambuur. Dat was een verschil tussen principe en opportunisme. Gekozen is voor principe, dit is niet in dank afgenomen.
- Dit vraagt nieuw besturen, niet meer transparantie, want dat is synoniem geworden voor meer controle.
- Het gaat om actief burgerschap, niet alleen om lidmaatschap, mensen willen wel.
- De beslissing rond Cambuur was op grond van dat het een gewoon bedrijf is, met een weinig solide financieel beleid.
- Het belang van de bestuurder is: eigen belang, algemeen belang en partijbelang.

Toekomst

- standpunten innemen
- nu betutteling, leden worden niet begrepen. De partij moet meer uitdrukking geven aan de wensen van de leden.
- Bij het fractie belang moet meer koppeling gemaakt worden met de programma-inhoud en het bestuurlijk belang. Dat moet leiden tot een compromis en dit duidelijker vertalen naar de inhoud.
- Solidariteit is een kernwaarde. Deze kernwaarde ook door laten werken in de eigen besluiten.
- Er is pluriformiteit. Die pluriformiteit vind je ook bij de kernwaarden, met dezelfde uitgangspunten kun je voor en tegen beargumenteren bij besluiten.
- Hoe vertaal je de kernwaarden? De keus is het CDA als bestuurderspartij te positioneren, dat betekent compromissen sluiten. Dit speelt polariserende partijen in de kaart, die geen bestuurlijke verantwoordelijkheid willen.
- Niet ten koste van alles compromissen sluiten.

Kernwoorden

- leiderschap, naastenliefde, verbinding, leefbaarheid, transparantie, humor, visie, samen, duurzaamheid, gerechtigheid.

Het sociale gezicht

- accent op het Persoons Gebonden Budget
- lokaal: in Heerenveen heeft de CDA-fractie ingezet op behoud van het minimabeleid. Motivatie is de zorg voor de zwakkere.
- Blijf je in de oppositie ook bij de motivatie en uitgangspunten? Is die afhankelijk van besturen of oppositie?
- Veel mensen weten niet hoe bij voorzieningen te komen, er is veel regelbrij.
- Goed bedoeld beleid gaat voorbij de praktijk van alledag, voorbij de mensen thuis.

Hoe?

- de mensen vertrouwen geven in goed bestuur, oog voor de zwakkeren hebben.
- Wat is het sociale gezicht naar de rijken?

- Begrijp de zwakkeren, ga naast en tussen hen staan.
- Doe aan persoonlijke benadering.
- Een keus voor is ook een keus tegen, bijvoorbeeld verzwarend van lasten voor andere groepen.
- Maak mensen weerbaarder, mensen zijn ook mentaal zwak.
- Je kiest als mens niet bewust voor de onderkant van de maatschappij.
- Voer de discussie in de partij op, ga het debat aan, leg standpunten in de week.
- Communiceer meer en beter over standpunten en besluiten.

Niet

- teveel aan het infuus van de macht
- Balkenende heeft als partijleider de partij niet klaar gemaakt voor een volgende fase.
- Ook als lid de hand in eigen boezem steken en de kernwaarden meer uitdragen.

Wel

- organisatorisch: vanuit de raadsfractie een klankbordgroep opzetten en daardoor meer delen.
- Niet verdedigen maar toelichten
- vind de drijfveer bij elkaar, dit leidt tot dialoog. Luister continu en vertaal dit naar het politiek handelen.
- Leer waarderen dat mensen vragen stellen.
- Interesse en inlevingsvermogen.

Wat is nodig

- authenticiteit
- persoonlijke gedachtevorming, een houding van gemeentelijke interesse
- omgaan met opbouwende kritiek
- herkennen van de scheidslijn dat je elkaar nog wel en niet meer kunt respecteren. Hier zitten ook belemmeringen in de statuten.
- Scherpte
- beter inhoudelijk onderwijsbeleid, niet zo 'zwalkend'.
- Positiveren
- meer communicatiekanalen gebruiken